

Šíření klíněnky lipové (*P. issikii*) z evropské části Ruska západním směrem v letech 1985–2000. Tečkovaná hranice značí posun areálu zaznamenaný v r. 2000. Případný posun jižně od Ukrajiny není dosud znám. Orig. H. Šefrová

Vývoj probíhá velmi rychle. Vajíčka se líhnou již za 4–8 dní. Housenka prochází 5 instarů, z nichž první 3 jsou nápadně ploché s redukovanými končetinami. Zbývající 2 již vytvářejí prostornější miny a morfologicky se podobají housenkám ostatních motýlů. V závislosti na teplotě se housenky kuklí za

13–25 dní. Po 6–12 dnech, obvykle v první polovině června, se z kulek líhnou jedinci letní generace. Další miny jsme sbírali od konce srpna do počátku října. Většina motýlů následující, tj. přezimující generace se líhla již v průběhu září. V souvislosti s přezimováním dospělců je nutné upozornit

ještě na jednu adaptaci. Přezimující motýli jsou totiž temněji a méně nápadně zbarvení než jedinci letní generace. Tento sezónní dimorfismus zjevně souvisí s lepší ochranou před predátory ve šterbinách kůry a jiných zimních úkrytech. Druhy klíněnek, které přecházejí zimu ve stadiu kukly, sezónní dimorfismus nevykazují.

Nález klíněnky lipové na našem území by snad mohl vyvolat obavy z možného masového napadení lip. Po prvním roce výskytu tohoto druhu sice ještě nemůžeme dělat definitivní závěry, přesto si troufáme konstatovat, že lipám žádné nebezpečí nehrozí. Monitorování dalšího šíření a početnosti tohoto nového příslušníka naší fauny je přesto důležité a potřebné. Z ekologického hlediska bude jistě zajímavé, zda je klíněnka lipová pouze dočasným hostem, nebo se u nás udrží trvale, zda se začlení do přírodních společenstev a stane se jejich součástí a zda a do jaké míry budou její početnost kontrolovat autochtonní druhy parazitoidů.

Krasci a hudební nástroje

Svatopluk Bílý

Jakkoli se zdá toto spojení absurdní, spojitost zde je. V severní části Austrálie, především na území Severního teritoria a Queenslandu, je mezi australským domorodým obyvatelstvem široce rozšířený hudební nástroj zvaný didgeridoo (dydžerydů). Je to v podstatě dutá větev nebo kmínek některého druhu blahovičnicku (*Eucalyptus* sp., čel. *Myrtaceae*), kterou domorodci používají jako primitivní trumpetu. Dutina v takové větvi vzniká v některých případech právě přičiněním krasců (*Buprestidae*).

Krasci se v tropické části Austrálie vyvíjejí především v živém dřevě, protože odumřelé dřevo je doménou termitů, kterých zde žije neuvěřitelné množství. Samice některých velkých krasců (rody *Calodema*, *Metaxymorpha*, *Stigmodera*, *Themognata*) kladou vejce do kůry větví a kmenů a larva se ihned po vylíhnutí zavrtává do dřeva a pokračuje v ose větve nebo

Australský krasec r. Stigmodera na květu blahovičnicku r. Eucalyptus. Foto V. R. Bejšák

kmínku směrem ke kořenům. Po vylíhnutí dospělce tuto chodbu ihned obsadí termity, kteří ji zvětší a rozšíří. Termiti jsou oblíbenou potravou domorodých obyvatel, kteří takto napadenou větev nebo kmínek uříznou a větev, má-li vhodný tvar a rozměry, použijí po malých úpravách jako didgeridoo. Úpravy spočívají pouze ve vyhlazení a vyčištění dutiny a vyhlazení povrchu po odstranění kůry. Někdy je ještě připojen primitivní nátrubek z vosku divokých včel.

Didgeridoo se používá především při slavnostních shromážděních (corroboree) a je často zdobené malovanými nebo vypalovanými ornamentálními vzory. Stalo se také velice oblíbeným suvenýrem turistů, i když jeho přeprava letadlem není vůbec jednoduchá. Průměrné didgeridoo je minimálně 150 cm dlouhé a váží několik kilogramů. Pro značný zájem vyrábějí domorodci velké množství těchto hudebních nástrojů, které jsou k dostání ve všech místech navštěvovaných turistů. Některá didgeridoo se vyrábějí i z méně kvalitního dřeva a dokonce i z květních stvolů agave. I jejich výzdoba se někdy řídí vkusem turistů, nicméně většinu nástrojů zdobí klasické zvířecí a rostlinné motivy.

Ke vzniku didgeridoo se váží zajímavé legendy. Podle jedné z nich kdysi chtěl domorodý muž z duté větve vyfouknout termity a nakrmit jimi své děti. Přitom se ozval zvláštní zvuk a didgeridoo bylo na světě. Podle druhé legendy připravovala stará žena palivové dříví a skládala větve na hromadu. Silný vítr pak vyloudil v duté větvi melodický zvuk. Ať je tomu tak či onak, hlas didgeridoo patří neodmyslitelně k australské buši. Tento zvuk se dá těžko popsat. Je to něco mezi trubením jelena v říji a zvukem tuby, ale někteří mistři z řad aboriginů dokáží na tento nástroj vyloudit neuvěřitelné zvuky trvající dlouhé minuty. K tomu je třeba dlouho trénovat a zvládnout dýchání při současném trubení (tzv. cirkulační dýchání). Hlas didgeridoo zazněl i na začátku znělky letních olympijských her v Sydney.

